

Huizen, 21 juni 1986.

Ministerie van Economische Zaken
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage
t.a.v. afd. Algemeen Economische Politiek

uw referentie: 986/242

Geachte heer Middelkoop,

Hartelijk dank voor uw snelle reactie op onze brief - met de zes vragen - aan de Minister van Financiën.

We willen toch nog even op de inhoudelijke kanten van uw brief in gaan. Er zitten toch interessante gezichtspunten in. Heel terecht merkt u op dat er naast de monetaire aspecten m.b.t. de inflatie, ook nog andere factoren een rol spelen. We nemen aan - gezien het karakter van de vraagstelling - dat u heeft kunnen vermoeden dat ook met deze aspecten rekening was gehouden.

De door u aangehaalde kostenontwikkelingen en de stabilisatie van het prijspeil geeft zeker geen goede verklaring voor de prijsontwikkeling in combinatie met de monetaire expansie.

Uit uw opmerking: "Dat het opvallend is dat die groei niet heeft geleid tot "extra bestedingen" is duidelijk af te leiden dat er voor u een onbekende factor moet zijn die zulks heeft verhinderd. Zeker bij de investeringen zou een grote liquiditeitsdruk, indien deze werkelijk algemeen aanwezig zou zijn, tot een meer verhoogde activiteit hebben moeten leiden. Ook de rente zou veel al sterker onder druk hebben moeten staan - ondanks buitenlandse invloeden - indien er van overliquiditeit sprake zou zijn.

De reële rente die nog steeds buitengewoon hoog is, laat daarover geen twijfel bestaan. Dat de investeringen weer aantrekken sinds 1984 - in uw optiek zelfs sterk - achten we geen maatgevende norm omdat deze nog steeds erg sterk achterblijven bij wat er minimaal noodzakelijk zou zijn, in verhouding tot het totaal geïnvesteerde vermogen in ons land. Zelfs het niveau van economische afschrijving wordt nog lang niet gehaald. De bouw is er 'n goed voorbeeld van.

U verwijst naar ruime liquide middelen, die bij het bedrijfsleven aanwezig zouden zijn. Dit in contrast met de liquiditeitspositie van de staat en van vele burgers. Waarbij dan voorstellen gedaan worden om tientallen miljarden meer te bezuinigen, hetgeen tot 'n nog veel grotere, kennelijk zo ongewenste overliquiditeit bij het bedrijfsleven zou gaan leiden dat nu reeds te ruim in de middelen zou zitten.

Het ligt natuurlijk dan wel voor de hand dat dit slechts voor een beperkt deel van het bedrijfsleven het geval is. Vooral de multi-nationale bedrijven en de exportsector, kunnen nu wat ruimer adem halen. De binnenlandse markt worstelt nu echter nog met geweldige tekorten. Temeer, daar van een "algemene liquiditeitsvoorziening" wordt uitgegaan. Ook in de economie zijn er hoge- en lagedruk gebieden. Het tekort voor de binnenlandse markt wordt dan extra versterkt door de accumulatie van middelen bij de exportsector en de multinationale ondernemingen.

U zou 'n kort en effectief onderzoekje kunnen doen naar de opinie van de ondernemers over dit onderwerp. Een willekeurige keuze van 200 bedrijven uit de beroepengids en een enquête bij ondernemers over hun liquiditeitspositie en hun belangstelling voor meer middelen ter beschikking te kunnen krijgen in de bedrijfsvoering, kan een goed beeld geven van de werkelijkheid. U zult verbaasd staan over de "schat" aan onwelvoeglijke uitdrukkingen welke onze christelijke cultuur rijk is. En meestal in de richting van het geprivatiseerde instituut voor liquiditeits- en vermogensvoorziening, namelijk: de bank.

Veel minder zult u te horen klagen over de kosten die er aan deze bedrijfsvoering vastzitten. De financieringsmogelijkheden van zowel vreemd als eigen vermogen blijken dermate beperkt, dat van zware frustratie en apathie gesproken kan worden. De fixatie van de beleidsmakers op de grote bedrijven, om de economische ontwikkeling te evalueren is o.i., de grootste blunder die ooit gemaakt is.

Grote bedrijven ontstaan namelijk door een natuurlijk groeiproces uit kleine bedrijven en de combinatie van markt- en financieringsmogelijkheden. In Japan heeft men dat al heel vroeg begrepen. Het eigen vermogen van de starter is het troetelkindje van de Japanse overheid. De resultaten zijn er dan ook naar. Onze archieven puilen letterlijk uit van de initiatieven, om door onze ondernemers welvaartbrengend en werkgelegenheid scheppend in productie genomen te worden. Maar waar haalt de ondernemer met de ideeën de risicodragende financiering vandaan ?? Vooral als het echt iets nieuws is.

Wat betreft de vermogenspositie waarvan u de sanering signaleert, is er een zekere tegenstrijdigheid in uw brief. U maakt gewag van een duidelijke overliquiditeit. Maar zo iets past slechts bij een bedrijf met een uiterst gezonde vermogenspositie en met 'n sterke potentie om te investeren; en met de mogelijkheden tot het verder aantrekken van vreemd vermogen.

Het uiterst klemmende beroep van de werkgevers om de kosten en de belastingen te verlagen om uit de rode cijfers te blijven, is in tegenspraak met de feitelijk geconstateerde overliquiditeit. Terecht merkt u op dat ondernemers hun vermogenspositie trachten te verbeteren door zoveel mogelijk bankkrediet weg te werken. Dit laatste wordt in bankkringen echt niet met gejuich ontvangen; en zeker niet wanneer de solvabiliteit van de ondernemingen sterk verbetert bij een afnemende kredietafname. Het gemiddelde risico voor de kredietverlening gaat daardoor omhoog, terwijl de dekking ervoor vermindert.

Uw opmerking dat de liquiditeitsuitbreiding aangewend wordt voor de sanering van de vermogenspositie is ons volstrekt onduidelijk. 't Zou namelijk betekenen dat de geldschepping in de particuliere sfeer is gekomen waarmee het eigen vermogen versterkt kan worden. Overigens een zéér interessante gedachte. Uw opmerking betekent 'n omwenteling in de monetaire politiek. Wij meenden dat de geldschepping tot nu toe een aangelegenheid was van de staat en de onder toezicht staande banken. Vanuit de positie van het bedrijfsleven, kwam iedere vorm van geldschepping altijd als vreemd vermogen in de markt. Dit laatste is eveneens een onderwerp waarover bij de overheid 'ns grondig nagedacht dient te worden.

We zijn zo vrij geweest dat alvast maar te doen. En de conclusies zijn uiterst interessant te noemen. U signaleert verder een groei van de bestedingen en een verbetering van de bezettingsgraden. U voorziet daaruit een mogelijk gevaar voor het terugkeren van de inflatie in de toekomst, hoewel niet verontrustend. We denken dat uw vrees voor inflatie niet helemaal terecht is. Beide ontwikkelingen hebben, in tegenstelling tot uw uitgangspunt zelfs een prijsdempende werking. Zodat er eerder een "deflatoire" ontwikkeling verwacht kan worden. De verkoop- en productiekosten dalen immers per eenheid product door die ontwikkeling. Waarschijnlijk ontstaat hier tegenover gelijktijdig een opwaartse druk op het prijspeil, omdat de neerwaartse druk op de prijsvorming door margeverruiming zal gaan afnemen. Met als gevolg: stijgende winsten, toenemende investeringen en 'n grotere belastingopbrengst bij lagere sociale kosten.

Wij zijn overigens voorstander van een gematigde inflatie van ca. 5% per jaar. Er zijn tal van hier nu niet genoemde redenen om dit inflatiepercentage als nuttig element in de economie te aanvaarden. Het zal nog een hele opgave zijn om het door ons gewenste inflatiepeil van 5 % te bereiken. Vooral wanneer er met een goede spreiding een zeer sterke verruiming van de liquiditeitsmassa zal ontstaan. De deflatoire impuls hiervan zal zeer substantieel zijn doordat er economische capaciteit geactiveerd wordt.

Dit laatste zal u misschien wat raadselachtig overkomen, maar het is geheel logisch te verklaren. Net zo logisch en causaal als het fenomeen dat 9% groei van de geldmassa per jaar - los van de door u gesignaleerde aspecten - de prijsspiraal heeft doen verdwijnen.

Indien u meer wilt weten over dit "mysterieuze verschijnsel" zijn wij zeker bereid u onze medewerking te verlenen. De uitspraak van Prof. Rutten:

"Dat wij de beschikbare financiële middelen efficiënter zouden moeten gaan benutten !"

zou men op een gouden schaalte moeten wegen. Deze opmerking van Prof. Rutten en de groei van de geldmassa tezamen vormen wel het geheime recept voor het bakken van 'n grotere nationale koek. Ook het begrip bezuinigen krijgt dan een ereplaats in het museum voor oude munten.

Met vriendelijke groet,

R.M. Brockhus

**Westkade 227
1273 RJ Huizen
02152-68153**